

УДК 324(410) : 061.1 ЄС-054.72

Буркуш Вікторія,
*студентка магістратури спеціальності «Країнознавство»
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*
Науковий керівник: канд.політ.наук, ст.викл. М.М. Шелемба

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ВИБОРУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПІД ЧАС РЕФЕРЕНДУМУ ЩОДО ЧЛЕНСТВА В ЄС

Криза європейської інтеграційної політики в 2016 році набула свого вираження у референдумі, присвяченому виходу Великобританії з Європейського Союзу. Для багатьох політичних акторів стало цілковитою несподіванкою позитивне рішення результатів референдуму. На результат такого рішення впливає велика кількість важливих причин, які сильно вплинули на зміну статусу Великобританії. Референдум призвів до несподіваних наслідків та відзначився буйною реакцією світового співтовариства.

Ключові слова: Брексіт, Європейський Союз, референдум, міграція, Шенгенська зона, міграційна криза.

Протягом останніх 70 років кооперація між країнами Європи тільки росла – Європа ставала все більш єдиною ідеологічно, економічно і навіть політично. Відмова Великобританії від євроінтеграції – перший крок назад. Чи означає він перелом тенденції і початок кінця власне Євросоюзу, невідомо; але вихід такої країни, як Великобританія, точно стане прецедентом.

Великобританія, звичайно, завжди була в Європі на особливому положенні: острівне розташування – ідеальна метафора її традиційного ізоляціонізму. Участь в Євросоюзі було найсерйознішою спробою подолати цей ізоляціонізм за багато століть. Не склалось [4].

Членство в Європейському Союзі було спірним питанням у Великобританії з моменту приєднання країни до тодішньої Європейської економічної спільноти (ЄЕС) в 1973 році. 5 червня 1975 року в Великобританії було проведено референдум про членство цієї країни в ЄЕС, в бюлетенях для голосування було єдине питання: «Як ви думаєте, чи повинна Британія залишатися в Європейському співтоваристві (Спільному ринку)?» (Англ. Do you think that the United Kingdom should stay in the European Community (the Common Market)?). Брало участь 64,5% електорату, з них вибрали варіант «так» 67,2% [7]

У січні 2013 року Девід Кемерон пообіцяв, що, якщо консерватори переможуть на парламентських виборах 2015, уряд Великобританії проведе переговори про більш вигідні умови продовження британського членства в ЄС, а потім проведе референдум про членство Великобританії у ЄС, причому позиція уряду з питання членства залежатиме від результату переговорів з ЄС [20]. Після перемоги на виборах у травні 2015 року Девід Кемерон підтвердив рішення про проведення переговорів і згодом референдуму. Питання про референдум було включене у промову королеви на церемонії відкриття нового складу парламенту 27 травня 2015 року. 28 травня 2015 року пропозицію щодо проведення референдуму було внесено до Палати громад [8] [6].

Що стосується позиції інших партій з питання проведення референдуму, «Лейбористська партія Великобританії» під керівництвом Еда Мілібенда (2010–2015) виступала проти проведення референдуму доти, поки не відбудеться передача нових повноважень від Великобританії до ЄС. «Ліберальні демократи» вимагали провести референдум виключно в разі прийняття нових змін до договорів ЄС. «Партія незалежності Великобританії», «Британська національна партія», «Зелена партія Англії та Уельсу», «Демократична юніоністська партія» і партія «Respect» підтримали принцип проведення референдуму.

Відразу після травневих виборів 2015 року прем'єр-міністр Великобританії оголосив про початок переговорів з ЄС про перегляд правил членства Великобританії в Європейському Союзі. Початок кампанії переговорів було покладено на саміті Східного партнерства в Ризі 22 травня 2015 року.

26 травня 2015 року Девід Кемерон провів зустріч з головою Європейської комісії Жан-Клодом Юнкером, на якій обговорювалися зміни міграційного законодавства та відмова від подальшого політичного зближення Великобританії і ЄС як вимоги Великобританії для збереження її членства. 26 червня 2015 року на засіданні Європейської ради Девід Кемерон вперше виклав свій план реформ на рівні офіційного органу ЄС, виступивши перед усіма 27 керівниками країн-членів ЄС. Це ознаменувало початок офіційних переговорів за вимогами Великобританії [3]. У листопаді 2015 року уряд Великобританії у відкритому листі, направленому голові Європейської ради Дональду Туску, виклав основні цілі, які він хоче досягти за результатами переговорів. Ці цілі включали чотири блоки:

- захист країн, що не входять в зону євро, від дискримінації на основі відмінності валюти. Забезпечення єдності спільного ринку для всіх країн ЄС, а не лише для країн Євросони. Гарантії фінансової неучасті країн, що не входять в Євросону, в діяльності, спрямованій на підтримку євро;

- підвищення конкурентоспроможності ЄС і зниження рівня бюрократії і регулювання бізнесу;

- відмова від зобов'язання Великобританії брати участь в побудові все більш тісного політичного союзу. Повага до суверенітету країни;

- емігранти, які приїжджають до Великобританії з інших країн ЄС, повинні пропрацювати в країні не менше 4 років для отримання допомоги і соціального житла. Припинення практики відправлення допомоги на дітей за кордон [3] [4].

17-18 грудня 2015 року на засіданні Європейської ради, керівники всіх держав ЄС обговорювали вимоги Великобританії. Переговори продовжилися на засіданні Європейської ради 19-20 лютого 2016 року. 20 лютого керівникам країн ЄС вдалося досягти угоди за вимогами Великобританії. У той же день Девід Кемерон оголосив, що він підтримує збереження членства Великобританії в ЄС і що референдум пройде 23 червня [5].

Історичне голосування 24 червня вирішило долю Великобританії – країна виходить з ЄС. За вихід проголосували 51,9% (17 410 742 особи), тоді як за збереження членства – 48,1%. (16 141 241 особа). Голосування проходило в 41000 виборчих дільницях. Референдум був проведений у всіх чотирьох країнах Сполученого Королівства, а також на Гібралтарі. Уряд Девіда Кемерона вже оголосив, що в разі перемоги прихильників Brexit навіть з найменшим розривом Британія вийде зі складу Євросоюзу.

Такий результат вже глибоко шокував багатьох в Україні. Адже у нас Євросоюз досі багато хто сприймає мало не як "царство Боже на землі" і в голові не вкладається, що хтось хоче з цього раю втекти. Тим часом, у противників ЄС є своя аргументація і свої мотиви, які їй забезпечили підсумок референдуму.

Основні з них такі:

- Одним з головних аргументів для британців за вихід з Євросоюзу стала проблема мігрантів. Питання пролунало особливо гостро, коли Європа, головним чином з ініціативи Німеччини, вирішила поселити біженців із захопленої Сирії. Але британців бентежать не тільки вони, а й мігранти з країн Східної Європи, які лише недавно стали членами ЄС. Суспільне невдоволення підігрівав лідер Партії Незалежності Сполученого Королівства Найджел Фарадж, який наполягав на тому, що контролювати міграцію, будучи членом ЄС, неможливо, а потік мігрантів позбавляє британців робочих місць, знижує їх зарплати, підвищує рівень злочинності і загрозу тероризму. Вихід з ЄС, на думку прихильників Brexit, сприяв би поверненню контролю над трудовим правом, охороною здоров'я та сферою безпеки.

- За членство в «елітному клубі» під назвою «ЄС» багаті країни змушені платити. Перебуваючи в складі співтовариства, Британія платить 1,5 мільярда фунтів на місяць або ж

18 млрд євро в загальний бюджет на рік. «Ми щодня відправляємо в Брюссель 50 мільйонів фунтів стерлінгів», – цитує euronews.com одного з головних євроскептиків – экс-мера Лондона Бориса Джонсона. Тоді як надходження від ЄС становлять 7 мільярдів євро на рік. Заощаджені на відмові від членства в ЄС кошти повинні піти на охорону здоров'я та освіту.

➤ Конкурентоспроможність британських компаній на європейському ринку знижується, впевнені прихильники Brexit. Там все більше зростає роль німецького бізнесу, який підминає під себе цілі галузі. У стратегічному сенсі британцям вигідніше захистити свій ринок навіть ціною втрати позицій на ринках Європи. Вихід з-під загального законодавства, на думку євроскептиків, посприє торгівлі з Китаєм, Індією та Америкою, а не тільки з Європою.

➤ Великобританія, хоч і трималася в ЄС відокремлено, підпорядковується законодавству Союзу. Вихід з організації дасть можливість повернути контроль над економічною і соціальною політикою в інтересах британців.

➤ Великобританія недостатньо впливає на процеси всередині ЄС і повинна повернути колишню велич. Британці мають самі вирішувати свою долю, а не довіряти її незрозуміло ким обраним євробюрократам, на яких все більший вплив робить та сама Німеччина[1].

Ну, з цим завданням британці вже впоралися – розчерком пера 16,7 мільйонів британців змінили європейський і світовий устрій.

Першим результатом референдуму стала відставка британського єврокомісара барона Хілла 25 червня 2016 року. Увечері у вівторок 28 червня в рамках саміту Європейської ради в Брюсселі відбувся символічний спуск прапора Великобританії перед будівлею Європейської комісії.

Збентежений підсумками референдуму Девід Кемерон прийняв рішення залишити посаду лідера правлячої партії і глави кабінету міністрів. У ході парламентської дискусії, яка стартувала за цим, п'ять провідних депутатів зі складу Консервативної партії виставили свої кандидатури для заміщення Кемерона на посаді прем'єр-міністра. 11 липня перемогу здобула міністр внутрішніх справ Тереза Мей, яка вже вранці 13 липня розпочала формування нового уряду. Нею відразу ж були створені два особливих міністерства – з виходу з ЄС (на чолі з давнім опонентом Кемерона Д.Девісом) і міжнародної торгівлі (під керівництвом уродженця Шотландії колишнього міністра оборони Сполученого королівства Л.Фокса). Міністром закордонних справ несподівано для багатьох став головний прихильник Брексита у лавах партії Борис Джонсон[9].

Консерватори залишилися при владі з тим, щоб до грудня 2018 року остаточно оформити розлучення з «Єдиною Європою». Розглядаючи судовий позов, поданий громадськими активістами, 3 листопада 2016 року Високий суд Лондона постановив, що уряд Великобританії не може починати процедуру виходу країни з Євросоюзу без схвалення парламенту. Уряд Великобританії має намір подати апеляцію до Верховного суду Великобританії, яку мали розглянути 5–8 грудня 2016 року[8].

Найбільше побоювання світової спільноти викликають фінансові наслідки. Лондон – найбільший фінансовий центр Європи, і один з найбільших у світі. Британський Мінфін вже попереджав, що в разі, якщо британці на Brexit вирішать покинути ЄС, років через 15 Великобританія недорахується від 3,4 до 9,5% ВВП. Бюджет країни, своєю чергою, недоотримає від 20 млрд до 45 млрд фунтів стерлінгів у вигляді податків.

Референдум вже дав про себе знати. Фунт стрімко опустився до свого 30-річного мінімуму, впавши на 10% і встановивши рекорд – найбільше падіння за один день. Що ж далі? Подібні дії потягнуть за собою відчутний обвал біржового індексу країни (FTSE). За ним покотиться вниз і курс валюти – фунта стерлінгів. Від цього у збиток підуть фінансові та інвестиційні компанії, деякі банки можуть збанкрутувати.

Фінансова криза в країні може відбитися на нерухомості істотним знеціненням, від чого всі вкладення стануть не вигідними і непрестижними [5].

Залишаючи Євросоюз, Британія позбавляється найбільшого ринку міжнародної торгівлі. Це означає, що на проведення торговельних операцій з країнами ЄС Британії доведеться сплачувати мита. Все це – додаткові фінансові втрати для підприємців.

Шотландія, мешканці якої переважно виступають за Євросоюз, вже заявила, що у випадку, якщо Великобританія таки вирішить відокремитися від Європи, вони подумують про те, щоб, своєю чергою, відокремитися від Великобританії.

Таким чином, у Сполученому Королівстві в майбутньому можливий ще один референдум за незалежність Шотландії. Країна вже намагалася відокремитися в 2014-му, але тоді трохи більше половини її жителів, 55,3%, проголосували проти від'єднання. Тоді саме Євросоюз виявився головним аргументом на користь Британії. Зараз же, якщо країна все-таки покине ЄС, новий референдум називають неминучим кроком, результати якого виглядають цілком передбачуваними. Переглянути свій статус усередині Британії, можливо, захоче і Північна Ірландія [3].

Для Євросоюзу вихід Великобританії, перш за все, означатиме послаблення позицій. ЄС, як найпотужніше політичне об'єднання у світі, втратить важливого гравця за столом переговорів, так необхідного для прийняття світових рішень. Голос Британії сьогодні важливий для розв'язання таких проблем, як, наприклад, міграційна криза і російська агресія[1].

Що ж до нашої країни, то наслідки британського референдуму головно політичні:

- негативний результат референдуму призведе до того, що ЄС буде змушений більше займатися внутрішніми питаннями, що послабить увагу до проблем України;
- для нас важливо збереження сильного ЄС, а його всіляке ослаблення – на руку пугінській Росії;
- Великобританія стабільно і однозначно підтримує українську євроінтеграцію, вона також належить до країн – розширювачів, тобто тих, хто прихильно ставиться до ідеї розширення Євросоюзу. Її вихід з ЄС послабить євронадії України.

На економіку ж нашої країни рішення про вихід Великобританії з ЄС справить мінімальний вплив. Зовнішні ринки капіталів (до яких належить і Лондонська біржа) сьогодні і так закриті для вітчизняних компаній. Хіба що певною мірою позначиться коливання цін на товарних ринках. Обсяги ж зовнішньої торгівлі між нашими країнами практично не залежать від того, перебуває Великобританія в ЄС чи ні [2].

Як висновок можна відмітити, що на референдумі 23 липня Великобританія проголосувала не тільки проти процесу інтеграції в Європейський Союз, але і проти широкого кола принципів, на яких будується це інтеграційне об'єднання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шапар А.Є. Імміграційна політика Великобританії: спадщина минулого - проблеми для майбутнього / А.Є. Шапар // Проблемний аналіз та державно-управлінське проектування. – 2010. – № 6.
2. Шемятенков В.Г. Європейська інтеграція / В.Г. Шемятенков. – М., 2003.
3. Шемятенков В.Г. Quo vadis Europa: Європейський союз перед історичним вибором / В.Г. Шемятенков Европа. – М, 2002.
4. Побег из рая. 5 причин, почему британцы проголосовали за выход из ЕС. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://strana.ua/articles/analysis/19661-5-prichin-pokotorym-velikobritaniya-vygodit-iz-es.html>
5. По результатам референдума Великобритания выходит из ЕС - официальные данные. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: http://zn.ua/WORLD/po-rezultatam-referenduma-velikobritaniya-vygodit-iz-es-oficialnye-dannye-217160_.html
6. Референдум в Великобритании: все, что надо знать о важном голосовании. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.ntv.ru/cards/1101/>

7. “European Union Referendum Act 2015” legislation.gov.uk. Retrieved 14 May 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/36/section/>
8. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
9. Brexit: все, что нужно знать о референдуме в Великобритании и его последствиях. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://business.vesti-ukr.com/154570-brexit-vse-chno-nuzhno-znat-o-referendume-v-velikobritanii-i-ego-posledstvijah>
10. Brexit after EU referendum: UK to leave EU and David Cameron quits. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.bbc.com/news/live/uk-politics-36570120>
11. The case for Brexit: lessons from the 1960s and 1970s. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/the-case-for-brexit-lessons-from-1960s-and-1970s>
12. Rowena Mason; Nicholas Watt; Ian Traynor; Jennifer Rankin (20 February 2016). EU referendum to take place on 23 June, David Cameron confirms The Guardian. Retrieved 2 February 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://www.theguardian.com/politics/2016/feb/20/cameron-set-to-name-eu-referendum-date-after-cabinet-meeting>

Burkush Victoria. THE MAIN FEATURES OF ELECTORAL CHOICE IN GREAT BRITAIN DURING THE REFERENDUM ON EU MEMBERSHIP

The crisis of European integration policy in 2016 received its expression in the referendum, dedicated to the UK from the European Union. For many political actors was a complete surprise positive decision results referendum. On results of this decision affects a large number of important reasons that strongly influenced the change of status of GB. Referendum led to unexpected consequences and scored violent reaction of the international community.

Keywords: *Brexit, European Union, referendum, migration, Schengen, migration crisis.*